

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 24 czerwca 2015 r.

Poz. 1942

UCHWAŁA NR VI/45/2015 RADY MIEJSKIEJ W LUBIENIU KUJAWSKIM

z dnia 17 czerwca 2015 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015 – 2018”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, 645, 1318, oraz z 2014 r. poz. 379, 1072) oraz art. 87 ust 3 i ust 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446) uchwała się, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015 – 2018”, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Lubienia Kujawskiego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Marek Małachowski

Załącznik do Uchwały Nr VI/45/2015
Rady Miejskiej w Lubieniu Kujawskim
z dnia 17 czerwca 2015 r.

**Gminny program opieki nad zabytkami
Gminy Lubień Kujawski
na lata 2015-2018**

Spis treści

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa
Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy
Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
Zarys historii obszaru gminy
Krajobraz kulturowy
Zabytki nieruchome
Zabytki ruchome
Zabytki archeologiczne
Dziedzictwo niematerialne
Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT
7. Założenia programowe gminnego programu opieki nad zabytkami
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
Finansowanie ze środków krajowych
Finansowanie ze środków wojewódzkich
Finansowanie ze środków powiatowych
Finansowanie ze środków Unii Europejskiej

1. Wstęp

Obowiązek ochrony zabytków i opieki nad zabytkami nakłada ustawa z dnia 23 lipca 2003 r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Określa ona przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków.

Założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015-2018” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Program jest dokumentem o charakterze strategicznym, uwzględniającym w szczególności cele, kierunki działań oraz

zadania z zakresu opieki nad zabytkami. Niniejszy program jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego.

Celem programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony

i opieki nad zabytkami na terenie Gminy Lubień Kujawski w okresie najbliższych czterech lat. Nadrzędną intencją jest ochrona dziedzictwa kulturowego, jego renowacja i, w miarę możliwości, właściwie przeprowadzona adaptacja, która zapewni jego właściwe wykorzystanie i utrzymanie

w dobrym stanie technicznym a także rozwój lokalnej kultury.

Niniejszy dokument stanowi podsumowanie wiedzy dotyczącej ilości oraz stanu zachowania zabytków na terenie gminy Lubień Kujawski.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną do opracowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015-2018” jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków

i opiece nad zabytkami.

Zgodnie z jego dyspozycją program ma na celu:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

Główne akty prawne regulujące zagadnienia związane z zabytkami, to:

- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014 r. poz. 1446);
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2015 r. poz. 199);
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. 2013 r. poz. 1409 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2013 r. poz. 627 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 2014 r. poz. 518 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. 2012 r. poz. 406 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2014 r. poz. 1118 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. 1997 r., Nr. 88, poz. 553 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. 2012 r. poz.987 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. 2012 r. poz. 642 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. 2011 r. Nr. 123, poz. 698 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2013 r. poz. 594 z późn. zm.).

Akty niższego rzędu regulujące ochronę zabytków, to:

- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. 2014 r. poz. 399);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz. U. 2011 r., Nr. 165, poz. 987);
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. 2004r., Nr 124, poz. 1304 z późn. zm.);
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004 r., Nr. 212, poz. 2153);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenie rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 r., Nr. 113, poz. 661);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. 2011 r., Nr. 89, poz. 510);
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. 2004 r., Nr. 71, poz. 650);
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. 2004r., Nr. 30, poz. 259).

Użyte w programie sformułowania odczytywać należy w świetle definicji zawartych

w poszczególnych przepisach prawa, w tym o ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków

i opieki nad zabytkami

Opieka i ochrona zabytków w Polsce integralnie związana jest z Narodową Strategią Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 i z Uzupelnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020 oraz z Narodowym Programem Kultury – Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004 – 2013.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 została przyjęta przez Rząd PR 21 września 2004 r. Za jeden z głównych priorytetów Narodowej Strategii Rozwoju Kultury określono ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie ochronę i rewaloryzację zabytków. Zgodnie z treścią dokumentu, kultura ma być stymulatorem rozwoju ekonomicznego. Zakres Strategii został podporządkowany głównie regionom, jako podstawowym jednostkom podziału terytorialnego. Celem strategicznym Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest:

- zrównoważony rozwój i wspieranie kultury w regionach;

- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego;
- kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

Cele cząstkowe realizowane są w ramach 5 obszarów priorytetowych. Cele priorytetowe to między innymi:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury;
- poprawa warunków działalności artystycznej.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Obecnie obowiązująca Strategia została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr XLI/693/13 z dnia 21 października 2013.

Strategia przewiduje efektywniejsze wykorzystywanie energii, w zakresie funkcjonowania administracji, instytucji publicznych, gospodarki czy poszczególnych gospodarstw domowych. Zamierzeniem jest polepszenie efektu energetycznego w budynkach użyteczności publicznej m.in.

w zabytkach poprzez przedsięwzięcia termomodernizacyjne, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii – np. energii słonecznej (kolektory słoneczne), wiatrowej (elektrownie wiatrowe), montaż pomp ciepła, czy rozwój technologii zgazowywania odpadów.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Obowiązujący plan zagospodarowania województwa został uchwalony uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r. Kwestia ochrony dziedzictwa kulturowego ujęta jest w dziale V Polityki zagospodarowania przestrzennego województwa.

Głównym celem zagospodarowania przestrzennego jest „zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”. W planie przyjęto między innymi pochodny do celu głównego, cel szczegółowy – zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej i dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym.

Zróznicowana problematyka zagospodarowania przestrzennego województwa podlega szczególnym warunkom, zachowanie dziedzictwa kulturowego wymaga przestrzegania następujących zasad:

- zachowania dziedzictwa kulturowego w stanie umożliwiającym jego przetrwanie dla przyszłych pokoleń;
- harmonijnego kształtowania krajobrazu kulturowego;
- dbałości o integralność zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego zostały określone w planie województwa w układzie sfer:

- sfera osadnicza - podstawowe kierunki działań związane z rozwojem i kształtowaniem sieci osadniczej zakładają wzmocnienie jej potencjału, podniesienie jakości życia mieszkańców, wykorzystanie walorów turystycznych oraz ochronę dziedzictwa kulturowego;
- sfera środowiska przyrodniczego i kulturowego – aby zachować dziedzictwo kulturowe województwa dla potrzeb przyszłych pokoleń konieczne jest kontynuowanie działań w zakresie ochrony walorów krajobrazu kulturowego.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013 – 2016.

Obowiązujący Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko – Pomorskiego został uchwalony uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr XXXIV/601/13

z dnia 20 maja 2013 r.

Główną ideą programu jest umożliwienie wprowadzenia skutecznych rozwiązań różnorodnych problemów, związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Ważne jest zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie

do poprawy stanu ich zachowania, w tym krajobrazu kulturowego, a także podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

Program jest podstawą dla rozwiązywania problemów sprzeczności interesów wynikających z potrzeby ochrony dziedzictwa kultury w warunkach dużej presji inwestycyjnej, przy uwzględnianiu konieczności dbania o interes rozwoju gospodarczego województwa.

Wojewódzki program opieki nad zabytkami określa zakres opieki nad zabytkami w oparciu o istniejące struktury samorządowe, wskazuje potencjalne źródła finansowania oraz narzędzia niezbędne do prawidłowej realizacji opieki nad zabytkami, określa kierunki działań i metody ich realizacji.

W programie zawarto uwarunkowania prawne i pozaprawne dotyczące ochrony zabytków, wskazano zabytki znajdujące się na terenie województwa zachowując podział na pomniki historii, zabytki ruchome oraz zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków a także zabytki znajdujące się w ewidencji.

Rejon Kujaw, zgodnie z wojewódzkim programem opieki nad zabytkami, charakteryzuje się:

- najliczniej zachowanymi w tej części województwa przykładami sakralnej architektury romańskiej w Strzelnie, Inowrocławiu, Kruszwicy, Kościelcu gm. Jakość, Kościelnej Wsi;
- dawnymi zespołami cukrowni;
- miejscowościami uzdrowiskowymi – Ciechocinek, Inowrocław, Wieniec Zdrój gm. Brześć Kujawski;
- założeniami pałacowo i dworsko – parkowymi;
- miejscowościami zachowanych układach ruralistycznych i zabudowie o wartościach kulturowych;
- licznymi obiektami architektury drewnianej licznie reprezentowanej przez zabudowę sakralną.

4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami

z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu

Strategia Rozwoju Powiatu Włocławskiego na lata 2010 - 2013.

Obecnie obowiązująca Strategia została przyjęta uchwałą Rady Powiatu we Włocławku nr XXX/247/01 z dnia 28 września 2001 roku.

Głównym celem opracowania jest nakreślenie kierunków i priorytetów rozwoju powiatu na lata 2001 – 2015. Określa, iż wiodącą funkcją powiatu obok rolnictwa, jest turystyka. Zgodnie

z treścią strategii, celami strategicznymi powiatu włocławskiego jest m. in. dobre wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych i uzdrowiskowych. Celami operacyjnymi dla powyższego założenia jest:

- wspieranie tworzenia gospodarstw agroturystycznych;
- rozwój bazy i zagospodarowanie w infrastrukturę turystyczną terenów turystycznych i rekreacyjnych;
- promocja walorów przyrodniczych, kulturowych i uzdrowiskowych powiatu;
- wykorzystanie walorów parku krajobrazowego i rezerwatów przyrody do edukacji ekologicznej.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Włocławskiego na lata 2014 - 2017.

Obecnie obowiązujący Program został przyjęty uchwałą Rady Powiatu we Włocławku nr XXXVII/339/14 z dnia 26 września 2014 roku.

Program ma na celu zbudowanie podstaw wspólnej polityki ochrony zabytków na terenie powiatu włocławskiego. Celem jest koordynacja działań gminnych oraz działań pomiędzy gminami i organami państwa. Nadrzędną intencją jest ochrona dziedzictwa kulturowego, jego renowacja

i właściwie przeprowadzona adaptacja, która zapewni jego właściwe wykorzystanie i utrzymanie

w dobrym stanie technicznym i także rozwój lokalnej kultury. Istotna jest również renowacja zieleni komponowanej, ładu przestrzennego, zachowanie historycznych układów urbanistycznych, otoczenia zabytków oraz powoływanie i zagospodarowanie parków kulturowych. Ujęto również kwestie dotyczące edukacji społeczeństwa w materii dotyczącej ochrony zabytków oraz historii regionu.

Dokument stanowi podsumowanie wiedzy dotyczącej ilości oraz stanu zachowanie zabytków na terenie powiatu, stanu ochrony oraz planów jej rozwoju. Program jest ważnym dokumentem planistycznym oraz koordynacyjnym.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami

z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2001 - 2015.

Obecnie obowiązującą Strategię przyjęto uchwałą Rady Miasta i Gminy w Lubieniu Kujawskim nr XXIX/158/2002 z dnia 21 lutego 2002 roku, ustala konkretne kierunki działań, dzięki którym władza lokalna – samorządowa może racjonalnie zarządzać gminą. Dokument ten jest podstawą prowadzenia właściwej polityki przez podmioty działające na szczeblu lokalnym,

a w szczególności przez władze publiczne. Cel operacyjny odnosi się pośrednio do materii zabytków „promocja walorów przyrodniczych i kulturowych miasta i gminy”. Podstawą strategii jest maksymalne wykorzystanie własnych zasobów materialnych oraz potencjału mieszkańców

i lokalnych podmiotów gospodarczych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Lubień Kujawski.

Obowiązujący plan zagospodarowania został uchwalony uchwałą Rady Miasta i Gminy

w Lubieniu Kujawskim nr XXIX/157/2002 z dnia 21 lutego 2002 r. Studium określa politykę przestrzenną gminy z uwzględnieniem uwarunkowań, celów i kierunków polityki przestrzennej państwa.

Zgodnie z postanowieniami studium, obiekty zabytkowe wpisane do rejestru podlegają bezwzględnej ochronie i powinny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji

o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Wszelkie działania inwestycyjne powinno poprzedzać całościowe opracowania koncepcyjne terenu. Wszelkie uzupełnienia układu przestrzennego nową zabudową należy dopasować do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania, skali kubaturowej, rozwiązań kompozycyjnych bryły, artykulacji elewacji oraz detalu architektonicznego.

Strefa ochrony archeologicznej stanowisk - wszelka działalność inwestycyjna w obrębie stanowisk archeologicznych musi być poprzedzona wykopaliskowymi badaniami archeologicznymi. Prace ziemne muszą być prowadzone pod nadzorem archeologicznym. W przypadku odkrycia relikwii kultury materialnej teren musi być udostępniony do badań archeologicznych.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa

i krajobrazu kulturowego gminy

Zgodnie z art. 6 ust 1 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami – ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi;
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;

- c) działami architektury i budownictwa;
- d) dziełami budownictwa obronnego;
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
- f) cmentarzami;
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

„Historia gminy miejsko-wiejskiej Lubień Kujawski związana jest z Kujawami, wyodrębnionymi jako dzielnicą pod koniec XII w. W połowie XII w. ziemia kujawska stanowiła zwartą jednostkę polityczno-administracyjną. Po śmierci Kazimierza Kondratowica w 1267 r. nastąpił podział na dwa księstwa inowrocławskie i brzesko-kujawskie.

Najstarszą parafią na obszarze gminy jest parafia w Kłóbce, która istniała już w XII w. Ze względu na krańcowe położenie w/w parafii w dekanacie brzeskim (diecezja włocławska) dopiero w XV w. powstała kolejna parafia w Lubieniu Kujawskim.

Przeważającym typem własności ziemskiej była własność szlachecka (m.in. Lubień Kujawski w średniowieczu własność Doliwitów później Lubieńskich). Jedyne Krzewie i okolice w XVI w. należały do starostwa kowalskiego (własność królewska).

W średniowieczu obszar gminy należał do księstwa Brzesko-kujawskiego. W czasie wojen polsko-krzyżackich 1327-1332 doszło do zajęcia Kujaw przez Krzyżaków. Powrót ziem do Korony nastąpił w latach 1337-1343. Kujawy podzielono wówczas na dwa województwa inowrocławski i brzesko-kujawskie. Lubień Kujawski znalazł się w granicach województwa brzesko-kujawskiego, powiatu kowalskiego. Nastąpił wtedy rozwój regionu. Szwedzki „potop” w połowie XVII w. przyniósł zubożenie i wyludnienie Kujaw. Na początku XVIII w. sytuacja polityczna kraju zaczęła się normować. Na obszarze gminy nastąpił rozwój osadnictwa, szczególnie na terenach leśnych, na skutek osadnictwa holenderskiego, które powstało m.in. w Bilnie i Woli Olszowej.

W czasie rozbiorów Polski (II poł. XVIII w.) obszar gminy kilka razy zmieniał przynależność; od Państwa Polskiego (I rozbiór) przez zabór pruski po zabór rosyjski. Po zakończeniu I wojny światowej następowały kolejne zmiany w układach administracyjnych kraju, z w związku z czym teren gminy wchodził kolejno w skład woj. warszawskiego, od 1937 r. woj. poznańskiego, od 1938 r. woj. pomorskiego, od 1945 r. woj. bydgoskiego, od 1975 r. woj. włocławskiego. Od 1 stycznia 1999 r. gmina Lubień Kujawski znajduje się w granicach woj. kujawsko-pomorskiego, w powiecie włocławskim.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Lubień Kujawski zachowały się historyczne układy przestrzenne w Lubieniu Kujawskim i Kłóbce, w obrębie których koncentruje się większość obiektów zabytkowych. Układ przestrzenny Lubienia Kujawskiego jest charakterystyczny dla wsi targowej z wydłużonym trójkątnym rynkiem i jest dostosowany do specyficznych lokalnych warunków przyrodniczo-topograficznych. Utrzymana została skala wysokościowa zabudowy miasta.

W układzie przestrzennym Kłóbki zachowały się wzajemne powiązania kompozycyjne kościoła, założenia dworskiego i grodziska (pierwotne położenie na trzech wzgórzach, połączenie traktem). W granicach założenia dworskiego w Kłóbce znajduje się skansen budownictwa ludowego Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej.

Najstarsze zachowane zabytki z obszaru gminy pochodzą z XVIII i XIX w. Budownictwo sakralne reprezentowane jest przez dwa kościoły neoromański z XIX w. w Lubieniu Kujawskim i obiekt o cechach neogotyckich z XIX w. w Kłóbce, zachowane są w dobrym stanie.

Istotną grupę zabytków stanowią założenia dworsko-parkowe. Wśród nich część jest w stanie szczytkowym np. sam dwór z pojedynczymi zabudowaniami gospodarczymi (Bilno, Modlibórz), bądź częściowo zachowane parki (Beszyn, Dziankowo, Dziankówki, Gole, Koszulin, Sławęcin). Pięć najbardziej reprezentacyjnych wpisano do rejestru zabytków.

Do zabytkowych obiektów użyteczności publicznej zaliczyć można dwie szkoły z okresu międzywojennego z Bilna i Kanibrodu. W obu miejscowościach z budynkiem szkoły związane funkcjonalnie są: budynek mieszkalny (murowany) oraz budynek gospodarczy. W Kaliskach zachował się dworzec kolejowy z końca XIX w.

W Lubieniu Kujawskim znajduje się większość obiektów techniki. Najlepiej zachowane zabytki to gorzelnia i dawny młyn. W stanie szczątkowym znajduje się dawna kaszarnia. Poza Lubieniem Kujawskim, z obiektów techniki zachował się w bardzo złym stanie wiatrak koźlak w Woli Olszowej.

Zdecydowana większość budynków mieszkalnych o wartościach historycznych zachowała się w Lubieniu Kujawskim (XVIII/XIX w., XIX w., I poł. XXw.). Kilka z nich jest bardzo cennych. Przeważa budownictwo drewniane. Niektóre obiekty są modernizowane współcześnie (otynkowanie elewacji zewnętrznych). Stan budynków jest bardzo zróżnicowany. Jednym z nielicznych przykładów mieszkalnego budownictwa murowanego jest tzw. „willa” w Kaliskach z ok. 1920 r.”#

W Lubieniu Kujawskim oraz Kłóbce znajdują się cmentarze parafialne, które nadal pełnią swoje funkcje.

5.2.3. Zabytki nieruchomości

Podlegają ochronie na podstawie art. 7 pkt 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446)

Tab. 1. Wykaz zabytków znajdujących się na terenie miasta Lubień Kujawski.

Lp.	Obiekt	Adres	Czas powstania	Rejestr zabytków
1.	historyczny układ urbanistyczny		XV – XX w.	
2.	<u>zespół kościoła parafialnego:</u>	Pl. Wolności 15		
2.1.	Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. św. Najświętszego Serca Jezusa wraz z terenem przykościelnym w granicach działki nr 484		1884-1886	1994.05.11-A/477
2.2.	ogrodzenie kościoła		k. XIX w.	
2.3.	starodrzew		XIX/XX w.	
3.	plebania	Pl. Wolności 14	k. XIX w.	
4.	budynek gospodarczy I przy plebani		k. XIX w.	
5.	budynku gospodarczy II przy plebani		k. XIX w.	
6.	ogrodzenie przy plebani		k. XIX w.	
7.	cmentarz parafialny rzymskokatolicki		XIX w. 2 poł.	
7.1.	nagrobki historyczne			
7.2.	brama cmentarza		ok. 1935	
7.3.	ogrodzenie cmentarza		ok. 1935	
7.4.	starodrzew			
8.	cmentarz żydowski			

9.	zespół dworsko – parkowy:			1985.09.17 – A/1218
9.1.	dwór szachulcowo – murowany	1 Maja 44	XVIII w. k.	
9.2.	park dworski		XIX w. poł.	
9.3.	fragmenty ogrodzenia		XIX/XX w.	
10	zespół folwarczny:			
10.1.	spichlerz		XIX/XX w.	
10.2.	wieża ciśnień		XX w. pocz.	
10.3.	stajnia koni cugowych		XIX/XX w.	
10.4.	stajnia koni roboczych i chlewnia		XIX/XX w.	
10.5.	czworak I	19 Stycznia 2	XIX/XX w.	
10.6.	ośmiorak	1 Maja 13	XIX/XX w.	
10.7.	dom ekonomy	1 Maja 9	XIX/XX w.	
11.	relikty późnośredniowiecznego dworu obronnego			1986.12.30 – C/135
12.	dom	Kościuszki 5	XX w. pocz.	
13.	dom (d. masarnia)	Kościuszki 9	1914	
14.	dom	Kościuszki 15	XX w. 20-30l	
15.	dom	1 Maja 4	k. XIX w.	
16.	dom	1 Maja 8/6	k. XIX w.	
17.	dom	1 Maja 14	pocz. XX w.	
18.	dom murowano – drewniany	1 Maja 30/28	poł. XIX w.	
19.	dom (d. poczta)	1 Maja 32	XIX w.	
20.	dom drewniany	Przejazd 1	XIX w. 3 ćw.	
21.	gorzelnia	19 Stycznia 21/23	XX w. 20 lata	
22.	dom	Szkolna 2/11 Listopada	ok. 1914	
23.	dom	Szkolna 3	1930	
24.	kapliczka przydrożna z figurką Chrystusa	Szkolna	1955	
25.	dom	pl. Wolności 1/Woj. Polskiego	1920 przed	
26.	dom	pl. Wolności 9	k. XIX w.	

27.	dom	pl. Wolności 10/Polna	XX w. pocz.	
28.	dom	pl. Wolności 11	XX. w. pocz.	
29.	dom	pl. Wolności 13	XX w. pocz.	
30.	dom	Wojska Polskiego 2	pocz. XX w.	
31.	dom	Wojska Polskiego 11	pocz. XX w.	
32.	dom z oficyną	Wojska Polskiego 15	pocz. XX w.	
33.	dom drewniany	Wojska Polskiego 17	pocz. XX w.	
34.	dom, ob. biblioteka	Wojska Polskiego 18	1925	
35.	dom	Wojska Polskiego 23	pocz. XX w.	
36.	dom	Wojska Polskiego 23c	pocz. XX w.	
37.	dom	Wojska Polskiego 24/26	1901	
38.	dom murowano - drewniany	Wojska Polskiego 25	poł. XIX w.	
39.	dom	Wojska Polskiego 27	k. XIX w.	
40.	dom	Wojska Polskiego 38	XX w. pocz.	
41.	dom	Wojska Polskiego 40/11 Listopada		
42.	dom z d. warsztatem ślusarskim	Wojska Polskiego 40a	1935	
43.	dom	Wojska Polskiego 46	XX w. pocz.	
44.	dom	Wojska Polskiego 54/Szkolna	pocz. XX w.	
45.	młyn	Wojska Polskiego 62	1912 – 1920	
46.	dom, ob. przychodnia	Żwirki i Wigury 3	XX w. 30 lata	

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku.

Tab. 2. Wykaz zabytków znajdujących się na terenie gminy Lubień Kujawski.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Rejestr zabytków
1.	Bagno	cmentarz ewangelicki: fragment nagrobka, 2 słupy bramne	XIX w. 2 poł.	
2.	Beszyn	park podworski	XIX/XX w.	
3.	Bilno	<u>zespół dworsko – parkowy:</u>		
3.1.		ruina dworu	1850 ok.	
3.2.		starodrzew		

4.	Bilno	<u>zespół budynków szkoły:</u>		
4.1.		szkoła	XX w. 20-30 lata	
4.2.		dom nauczyciela	XX w. 20-30 lata	
4.3.		szalet	XX w. 20-30 lata	
4.4.		starodrzew		
5.	Dziankowo	park dworski	XIX w. k.	
6.	Dziankowo	figura NP. Marii	2 poł. XIX w.	
7.	Dziankówek	park podworski	XIX w. k.	
8.	Dziankówek	gródek stożkowy		1985.01.31 – C/125
9.	Gole	park podworski	XIX w. 2 poł.	
10.	Golskie Holendry	cmentarz ewangelicki: ślady nagrobków, starodrzew	XIX w. 2 poł.	
11.	Kaliska	dworzec kolejowy	XIX w. 4 ćw.	
12.	Kaliska	magazyn kolejowy	k. XIX w.	
13.	Kaliska	nastawnia kolejowa – posterunek SKP	pocz. XX w.	
14.	Kaliska	budynek gospodarczy przy dworcu	k. XIX w.	
15.	Kaliska	dom pracowników kolei	k. XIX w.	
16.	Kaliska	dom pracowników kolei II	k. XIX w.	
17.	Kaliska	dom	k. XIX w.	
18.	Kaliska	willa nr 1	1920 ok.	
19.	Kamienna	<u>zespół dworsko – parkowy:</u>		1987.11.27 – A/1250/1-4
19.1.		dwór	XIX w. 1 poł.	
19.2.		park dworski	XVIII w., XIX w.	
19.3.		kaplica z zespołu dworu	XIX w. poł. ok.	
19.4.		oficyna dworska	XIX w. k.	
19.5.		pawilon tzw. Szubienica, ob. dom	XIX w. 1 poł.	
19.6.		brama i fragment ogrodzenia zespołu dworsko - parkowego	2 poł. XIX w.	
19.7.		chlewnia	XIX w. 2 poł.	
19.8.		spichlerz	XIX w. 2 poł.	
19.9.		stajnia cugowa i powozownia, ob. obora	XIX w. 2 poł.	

19.10.		stodoła	XIX w. 2 poł.	
19.11.		budynek gospodarczy	XIX w. 2 poł.	
19.12.		brama i fragmenty ogrodzenia folwarku	XIX w. 2 poł.	
19.13.		czworak	k. XIX w.	
20.	Kanibród	<u>zespół budynków szkoły:</u>		
20.1.		szkoła	XX w. 20-30 lata	
20.2.		dom nauczyciela	XX w. 20-30 lata	
20.3.		szalet	XX w. 20-30 lata	
20.4.		starodrzew		
21.	Kanibród	kapliczka z figurką NMP	pocz. XX w.	
22.	Kanibród Długie	cmentarz ewangelicki	XIX w. 2 poł.	
23.	Kanibród Durlaty	cmentarz ewangelicki	XIX w. 2 poł.	
24.	Kłóbka	historyczny układ ruralistyczny		
25.	Kłóbka	<u>zespół kościoła parafialnego</u>		1996.07.8 – A/473/1-2
25.1.		kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Prokopa	1880-1881	
25.2.		ogrodzenie murowano – metalowe z bramą wraz z terenem przykościelnym w granicach ogrodzenia	XIX w. k.	
25.3.		starodrzew		
26.	Kłóbka	budynek gospodarczy przy plebani	pocz. XX w.	
27.	Kłóbka	<u>zespół cmentarza parafialnego:</u>		
27.1.		cmentarz parafialny rzymskokatolicki	XIX w. 2 poł.	1996.07.2 –
27.2.		kaplica cmentarna pw. św. Prokopa	XIX w. 2 poł.	A/660/1-4
27.3.		ogrodzenie z bramą		
27.4.		starodrzew		
28.	Kłóbka	<u>zespół dworsko – parkowy:</u>		1984.09.17 – A/1224/1-2
28.1.		dwór murowano - drewniany	1850 ok.	
28.2.		park dworski	XIX w. k.	
28.3.		rządówka, ob. Sklep	XIX w. k.	
28.4.		spichlerz	k. XIX w.	
28.5.		ogrodzenie zespołu dworsko - parkowego	k. XIX w.	

29.	Kłóbka	kapliczka przydrożna z figurą NMP	pocz. XX w.	
30.	Kłóbka	grodzisko średniowieczne		1985.01.31 – C/126
31.	Kłóbka	magistrat, ob. biblioteka i dom, ul. Wojska Polskiego 27	1926	
32.	Kłóbka	dom nr 14	początek XX w.	
33.	Kostulin	park podworski		
34.	Modlibórz	<u>zespół dworsko – parkowy:</u>		
34.1.		dwór	XIX w. poł. ok.	
34.2.		starodrzew		
35.	Rutkowice	<u>zespół dworsko – parkowy:</u>		1991.09.24 – A/1312/1-5
35.1.		dwór drewniano - murowany	1914 ok.	
35.2.		park dworski	XIX/XX w.	
35.3.		rządówka	XIX w. 3 ćw.	
35.4.		wozownia i stajnia	ok. 1914	
36.		spichlerz i chlewnia - zrujnowany	XIX w. k.	
37.	Rzezewo	park dworski	XX w. pocz.	1993.01.18 – A/1201
38.	Sławęcín	park podworski	XIX w. poł.	
39.	Wąwał	<u>zespół folwarczny:</u>		
39.1.		spichlerz z zespołu folwarku		
39.2.		stajnia z zespołu folwarku		
39.3.		stodoła z zespołu folwarku		
40.	Wąwał	kapliczka przydrożna z figurą NMP	1945	

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku.

5.2.4. Zabytki ruchome

Z art. 22 ust. 5 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami wynika, że w gminnej ewidencji zabytków ujmuje się tylko zabytki nieruchome. A więc nie są one również przedmiotem ustaleń niniejszego programu.

W wyniku weryfikacji dokumentacji gminnej ustalono, że zabytki ruchome znajdujące się na terenie gminy i miasta Lubień Kujawski, obejmują głównie wyposażenie kościoła parafialnego oraz wyposażenie skansenu w Kłóbce.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Teren gminy Lubień Kujawski charakteryzuje się niezbyt licznym osadnictwem pradziejowym. Występują przeważnie stanowiska wielokulturowe (od mezolitu, poprzez kultury neolityczne z przewagą kultury pucharów lejkowatych, epokę brązu z kulturą łużycką na czele, epoki żelaza z kulturą przeworską po dominujące ilościowo zespoły osadnicze średniowieczne i nowożytnie skupione w rejonie Kłóbki, Modliborza, Lubienia Kujawskiego, Działkowa). Stopień zachowania stanowisk archeologicznych należy uznać za średni. Zdecydowana większość położona jest na polach uprawnych i zachowanie ich zależy od stopnia intensywności upraw. Konieczne są działania ochronne dla ocalenia obiektów krajobrazowych (dwory obronne) użytkowanych „rekreacyjnie”

(półwysep w Lubieniu Kujawskim), gdzie często dochodzi do okazjonalnych „turystycznych” wkopów niszczących warstwy kulturowe obiektów.

Tab. 3. Wykaz stanowisk archeologicznych na obszarze gminy Lubień Kujawski, zlokalizowanych w trakcie badań powierzchniowych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP).

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. na obsz. AZP	Nr stan. w miejsc	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura
1	Sosnowo	51-48	002	02	osada?	rzymski okres	przeworska
2	Rzegocin	51-48	003	01	osadniczy punkt, osadniczy punkt, osadniczy punkt	rzymski okres? średniowiecze późne XIII- XIV w., nowożytność XVI-XVII w.	przeworska?
3	Rzegocin	51-48	004	02	osadniczy punkt, osadniczy punkt, osada	neolit, neolit, rzymski okres	pucharów lejkowatych, amfor kulistych
4	Rzegocin	51-48	005	03	osadniczy punkt, osadniczy punkt	średniowiecze późne XII- XIV w., nowożytność XVI-XVII w.	
5	Rzegocin	51-48	006	04	osadniczy punkt	rzymski okres?	przeworska?
6	Sosnowo	51-48	011	03	osadnictwa ślad, osadniczy punkt	pradzieje, nowożytność XVI-XVII w.	
7	Sosnowo	51-48	012	04	osadnictwa ślad	kamienna epoka	
8	Sosnowo	51-48	013	05	osada?	brązu epoka	łużycka
9	Sosnowo	51-48	001	01	osadnictwa ślad	neolit?	pucharów lejkowatych?
10	Gięcielewo	51-48	016	03	osada	średniowiecze wczesne XI- XIII w.	
11	Gięcielewo	51-48	015	02	osadnictwa ślad osada	kamienna epoka, rzymski okres	przeworska
12	Gięcielewo	51-48	014	01	osada? osadniczy punkt	halsztacki okres, nowożytność XVI-XVII w.	łużycka
13	Szewo	51-49	072	03	osadniczy ślad		
14	Szewo	51-49	068	04	osadnictwa ślad, osada	średniowiecze późne, nowożytność	
15	Charchocin	51-49	10	1	śląd osadnictwa	średniowiecze XVI	
16	Charchocin	51-49	11	2	osada śląd osadnictwa	halsztat / laten wczesne średniowiecze III okres	k. łużycka
17	Rzezewo-Morzyce	52-48	004	01	osadniczy punkt	nowożytność XVI-XVII w.	
18	Wiktorowo	52-48	013	02	osadnictwa ślad osada	brązu epoka okres V – halsztacki okres D, nowożytność XVI-XVII w.	
19	Wiktorowo	52-48	012	01	osadnictwa ślad	halsztacki okres D – lateński okres wczesny	pomorska
20	Błędowo	52-48	011	03	osada, osadniczy punkt	neolit, nowożytność XVI-XVII w.	pucharów lejkowatych
21	Kłóbka	52-48	010	01	dwór obronny	średniowiecze późne – nowożytność XV w. koniec – XVII w.	
22	Chwalibogowo	52-48	009	02	osadniczy punkt	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVII w.	
23	Rzezewo-Morzyce	52-48	004	01	osadniczy punkt	XVI-XVII w.	
24	Rzezewo-Parcele	52-48	005	01	osadniczy punkt	nowożytność XVI-XVII w.	

25	Błędowo	52-48	003	02	osadniczy punkt	pradzieje	
26	Błędowo	52-48	002	01	osadniczy punkt	kamienna epoka	
27	Krzewie	52-48	001	01	osada?	rzymski okres	przeworska
28	Rzezewo-Parcele	52-48	007	02	osadniczy punkt	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
29	Kłóbka	52-48	13	02	Ślad osadniczy osada	V okres epoki brązu – HaD XVI – XVII w	k. łużycka
30	Szatkowizna	52-49	015	01	osadnictwa ślad	neolit	
31	Modlibórz	52-49	009	01	dwór obronny	nowożytność XVII w.	
32	Modlibórz	52-49	010	02	osadnictwa ślad, osada	brązu epoka, średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
33	Modlibórz	52-49	011	03	osadnictwa ślad	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVII w.	
34	Siemianki	52-49	012	01	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
35	Siemianki	52-49	013	02	osada	średniowiecze wczesne okres III	
36	Szewskie Budy	52-49	018	01	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIII- XV	
37	Szewo-Grabina	52-49	016	01	osada, osada, osada, osada	brązu epoka, średniowiecze wczesne, średniowiecze późne, nowożytność	łużycka
38	Beszyn	52-49	002	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
39	Siemianki	52-49	020	04	osadnictwa ślad	neolit	
40	Siemianki	52-49	014	03	osadnictwa ślad osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III, średniowiecze późne XIV- XV w.	
41	Gagowy	52-49	008	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
42	Szewskie Budy	52-49	019	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
43	Beszyn	52-49	003	03	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
44	Szewo – Grabina	52-49	017	02	osadnictwa ślad, osada, osadnictwa ślad	rzymski okres, średniowiecze późne, nowożytność	przeworska
45	Szewo – Grabina	52-49	028	04	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	pradzieje, średniowiecze czesne, średniowiecze późne, nowożytność	
46	Beszyn	52-49	034	07	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osada	kamienna epoka, brązu epoka, średniowiecze wczesne, średniowiecze późne, nowożytność	łużycka
47	Bilno	52-49	005	03	osadnictwa ślad	neolit?	pucharów lejkowatych?
48	Gagowy	52-49	007	01	osadnictwa ślad	brązu epoka	
49	Beszyn	52-49	032	05	osada	brązu epoka	łużycka
50	Beszyn	52-49	031	04	osadnictwa ślad,	pradzieje,	łużycka,

					osadnictwa ślad, osada, osadnictwa ślad	brązu epoka, rzymski okres, nowożytność	przeworska
51	Szewo – Grabina	52-49	029	05	osada	nowożytność	
52	Beszyn	52-49	033	06	osadnictwa ślad, osada	średniowiecze późne, nowożytność	
53	Szewo – Grabina	52-49	027	03	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osada, osada, osada	neolit, rzymski okres, średniowiecze wczesne, średniowiecze późne, nowożytność	przeworska
54	Szewo	52-49	026	07	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osada, osada	kamienna epoka, rzymski okres, średniowiecze wczesne, średniowiecze późne, nowożytność	przeworska
55	Szewo	52-49	025	06	osadnictwa ślad, osada, osadnictwa ślad, osada	kamienna epoka, rzymski okres, średniowiecze późne, nowożytność	przeworska
56	Szewo	52-49	024	05	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osada	średniowiecze wczesne, średniowiecze późne, nowożytność	
57	Beszyn	52-49	001	01	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIV w.	
58	Bilno	52-49	004	01	osadnictwa ślad, osada	średniowiecze wczesne okres III, średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
59	Bilno	52-49	006	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
60	Szewo – Grabina	52-49	030	06	osadnictwa ślad, osada, osadnictwa ślad	pradzieje, brązu epoka, średniowiecze późne	łużycka
61	Dziankówiek	52-50	009	01	grodzisko	średniowiecze późne XIV- XV w.	
62	Dziankówiek	52-50	014	06	osadnictwa ślad	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
63	Dziankówiek	52-50	013	05	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIV w.	
64	Dziankówiek	52-50	015	07	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIII w. II połowa	
65	Dziankówiek	52-50	012	04	osada? – dwór?	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
66	Dziankówiek	52-50	011	03	osada	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
67	Dziankówiek	52-50	010	02	osada	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
68	Dziankowo	52-50	008	06	osadnictwa ślad	neolit?	
69	Dziankowo	52-50	007	05	osada	średniowiecze późne XIV w.	
70	Dziankowo	52-50	006	04	osada	średniowiecze późne XIV w.	
71	Dziankowo	52-50	005	03	osada	średniowiecze późne XIV w.	
72	Dziankowo	52-50	004	02	osada? – dwór?	średniowiecze późne XIV- XV w.	
73	Dziankowo	52-50	003	01	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIII w. II połowa	

74	Borek	52-50	001	01	osadnictwa ślad	neolit	
75	Wola Działkowska	52-50	029	02	osada, osada	średniowiecze wczesne IX-X w. średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
76	Działkówkę	52-50	016	08	osada	nowożytność XVI-XVIII w.	
77	Borek	52-50	002	02	osada	średniowiecze wczesne	
78	Działkówkę	52-50	018	10	osada	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
79	Działkówkę	52-50	019	11	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIV w.	
80	Działkówkę	52-50	020	12	osada	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
81	Działkówkę	52-50	021	13	osadnictwa ślad	nowożytność XVII-XVIII w.	
82	Wąwał	52-50	027	01	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	neolit, średniowiecze wczesne XIII w.	
83	Wola Działkowska	52-50	028	01	osada, osada	średniowiecze wczesne VIII-IX w., średniowiecze późne XV w.	
84	Działkowo	52-50	041	09	osadnictwa ślad, osada, osada	średniowiecze wczesne, średniowiecze późne, nowożytność	
85	Działkowo	52-50	040	08	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	średniowiecze późne, nowożytność	
86	Działkówkę	52-50	017	09	osadnictwa ślad	neolit	
87	Działkowo	52-50	039	07	osadnictwa ślad, osada	średniowiecze późne, nowożytność	
88	Kamienna	53-48	003	03	osadnictwa ślad	kamienia epoka	
89	Kaliska	53-48	002	01	osadnictwa ślad	rzymski okres	przeworska
90	Kobyła Łąka	53-48	004	01	osadnictwa ślad	średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	
91	Kukorek	53-48	009	01	osada	neolit	
92	Sławęcín	53-48	11	1	osada XVI-XVIII w.		
93	Władysławowo	53-49	019	01	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIII-XV w.	
94	Lubień Kujawski	53-49	020	01	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osada	neolit, halsztacki okres D, średniowiecze późne XIV w., średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	pucharów lejkowatych łużycka
95	Stępka	53-49	001	01	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	brązu epoka okres III, halsztacki okres C	łużycka, łużycka
96	Lubień Kujawski	53-49	021	03	osada	nowożytność XVIII w.	
97	Władysławowo	53-49	018	01	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	rzymski okres późny, średniowiecze późne – nowożytność XIV-XVI w.	
98	Narty	53-49	013	03	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	neolit, średniowiecze wczesne XI-XII w.,	amfor kulistych

						nowożytność XVII w.	
99	Czaple Nowe	53-49	002	01	osadnictwa ślad	neolit	amfor kulistych
100	Kolonia Narty	53-49	009	01	osada, osada	brązu epoka okres II, halsztacki okres D	trzciniicka
101	Czaple Nowe	53-49	003	02	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	neolit, halsztacki okres C – D, rzymski okres, średniowiecze wczesne VIII-IX w., średniowiecze późne XIV w.	amfor kulistych, przeworska
102	Czaple Nowe	53-49	004	03	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	brązu epoka okres IV, halsztacki okres C, średniowiecze późne XV w.	łużycka
103	Czaple Nowe	53-49	005	04	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osada	halsztacki okres, średniowiecze późne XIV w., nowożytność XVII-XVIII w.	łużycka
104	Budy Dębowskie	53-49	006	01	osadnictwa ślad	nowożytność XVII w.	
105	Narty	53-49	015	05	osadnictwa ślad	neolit	amfor kulistych
106	Dąbrowa	53-49	008	02	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
107	Nowa Wieś	53-49	017	01	osada	neolit	pucharów lejkowatych
108	Kolonia Narty	53-49	010	02	osada	brązu epoka okres IV	łużycka
109	Narty	53-49	011	01	cmentarzysko	lateński okres – rzymski okres do IV w.n.e.	przeworska
110	Narty	53-49	012	02	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	neolit, średniowiecze późne – nowożytność XV-XVI w.	pucharów lejkowatych
111	Narty	53-49	014	04	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne XI- XIII w.	
112	Narty	53-49	016	06	osada	neolit	amfor kulistych
113	Dąbrowa	53-49	007	01	osada	nowożytność XVII-XVIII w.	
114	Wola Dziankowska	53-50	003	04	osada	średniowiecze późne XV w.	
115	Wola Dziankowska	53-50	008	09	osada	nowożytność	
116	Wola Dziankowska	53-50	001	02	osada, osada	średniowiecze wczesne IX- X w., średniowiecze późne – nowożytność XVI w.	
117	Wola Dziankowska	53-50	002	03	osada	średniowiecze późne XV w.	
118	Wola Dziankowska	53-50	004	05	osadnictwa ślad	nowożytność XVI w.	
119	Wola Dziankowska	53-50	006	07	osadnictwa ślad	neolit?	
120	Wola Dziankowska	53-50	005	06	osada	nowożytność XVII-XVIII w.	
121	Janów	53-50	007	01	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XV w.	
122	Kamienna	54-48	011	05	osada	nowożytność XVI-XVII w.	
123	Kamienna	54-48	012	06	osada	nowożytność XVI-XVII w.	
124	Kamienna	54-48	010	04	osada	nowożytność XVI-XVII w.	
125	Gliznowo	54-48	009	09	osada,	średniowiecze wczesne	

					osada	VIII-IX w, nowożytność XVI-XVIII w.	
126	Gliznowo	54-48	008	08	osada, osada	neolit, nowożytność XVI-XVIII w.	pucharów lejkowatych
127	Gliznowo	54-48	007	07	osada	nowożytność XVII-XVIII w.	
128	Gliznowo	54-48	006	06	osada, osada	neolit, rzymski okres	pucharów lejkowatych, przeworska
129	Gliznowo	54-48	005	05	osada	średniowiecze wczesne XIII w.	
130	Gliznowo	54-48	004	04	osada, osada	neolit, nowożytność XVI-XVIII w.	
131	Gliznowo	54-48	003	03	osada, osada	średniowiecze późne XIV w, nowożytność XVI-XVIII w.	
132	Gliznowo	54-48	002	02	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	brązu epoka wczesna, średniowiecze wczesne XII- XIII w., nowożytność XVI-XVIII w.	trzcieniecka
133	Gliznowo	54-48	001	01	osada, osada	rzymski okres, nowożytność XVI-XVIII w.	przeworska
134	Zalesie	54-48	32	4	ślad osadnictwa	neolit	
135	Morzyce	54-49	005	01	osada	nowożytność XVIII w.	
136	Błonie	54-49	001	01	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne	
137	Kamienna	54-49	002	01	osadnictwa ślad	neolit	
138	Kamienna	54-49	003	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
139	Kołomia	54-49	004	01	osadnictwa ślad	neolit	

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku.

5.2.6. Dziedzictwo niematerialne

Na terenie gminy można odnaleźć jedynie ślady dziedzictwa niematerialnego kultywowane w formie tradycji i przekazu ustanego. Do tradycji należą obrzędy religijne związane szczególnie ze świętami katolickimi.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Prawne formy ochrony zabytków to:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenie ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zabytki znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków podlegają ochronie na podstawie

art. 6 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – dziedzictwo kulturowe niewpisane do rejestru zabytków wymagające ochrony na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.

Zespół dworsko-parkowy w Lubieniu Kujawskim zbudowany został w XVIII – XIX w.

w stylu klasycystycznym. Najstarsza modrzewiowa część dworu leżała w pobliskiej wsi Gagowy, została odkupiona przez właściciela folwarku Henryka Rauchudta. Nowy właściciel Seweryn Jung nakazał rozebranie, przeniesienie i pozostawienie na nowym podpiwniczeniu w obecnym miejscu. W latach 1924 – 1925 został rozbudowany przez nowych właścicieli – rodzinę Wernerów, gdzie pozostał własnością do 1945 r. Dobudowany został piętrowy murowany ryzalit wraz z murowanym łącznikiem. Od południowego zachodu zamurowano wejście i niektóre okna, całość otynkowano.

Z kolei od południowego wschodu dobudowano półokrągły taras, zaś od północnego wschodu dobudowano ganek z kolumnowym portykiem oraz niewielkie pomieszczenie przed sienią.

Od 1945 r. został przejęty przez Skarb Państwa. Na początku znajdował się dom dziecka prowadzony przez siostry zakonne, które upaństwowiono w 1951 r. Funkcja obiektu nie zmieniła się do dnia dzisiejszego. Obecnie jednostka należy do Powiatu Włocławskiego i jest oddany

w zarząd wieczysty Domowi Dziecka w Lubieniu Kujawskim.

Z zabytkowego parku znajdującego się w ramach zespołu, wydzielono geodezyjnie działkę,

na której znajduje się zdewaloryzowany sad. Działkę zabytkowego sadem skreślono zabytkowego rejestru zabytków, pozostała część parku nadal podlega ochronie prawnej.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy - analiza SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych dokonano analizy stanu dziedzictwa kulturowego zabytków znajdujących się na terenie miasta i gminy Lubień Kujawski poprzez wskazanie szans i zagrożeń.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki; - atrakcyjny krajobraz Gminy; - bogactwo rzek i jezior, bliskość Wisły poprzez Zalew Włocławski; - zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci założeń dworsko-parkowych; - charakterystyczna dla regionu duża liczba kapliczek i krzyży przydrożnych; - utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej; - dobre warunki dla rozwoju agroturystyki oraz rekreacji, w tym w obiektach zabytkowych; - funkcjonujący Kujawsko-Dobrzyński Park Etnograficzny w Kłóbce; - zabytkowe układy urbanistyczne i ruralistyczne wywodzące się z czasów wczesnego średniowiecza; - zabytkowe parki dworskie, których właściwe zachowanie może znacząco zwiększyć komfort i jakość życia mieszkańców; - określenie zabytkowych wartości krajobrazu kulturowego i zasad jego ochrony w opracowanych studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego; 	<ul style="list-style-type: none"> - część zabytków nie jest wpisana do rejestru zabytków mimo podstawy do wykonania takiego wpisu; - brak dostatecznej infrastruktury w okolicach zabytków mogących potencjalnie budzić największe zainteresowanie; - zaniedbania w zakresie stanu technicznego wielu obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków; - niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego; - samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych; - niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego; - brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych; - zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych; - zniszczenia i dewaloryzacja części zabytków znajdujących się na terenie gminy; - dewaloryzacja części zabytków na skutek niewłaściwie lub nieumiejętnie prowadzonych prac renowacyjnych i remontowych; - istniejące studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego dla gminy wymagają

<ul style="list-style-type: none"> - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, ustala specjalne zasady ochrony zabytków dla obiektów znajdujących się na terenie gminy; - dobre zewidencjonowanie zabytków. 	<ul style="list-style-type: none"> aktualizacji; - brak dostatecznej świadomości w sferze ochrony zabytków wśród mieszkańców; - brak dostatecznej ilości ścieżek turystycznych oraz rowerowych w celu pełnego wykorzystania potencjału turystycznego dóbr kultury znajdujących się na terenie gminy; - brak dostatecznej infrastruktury w okolicach zabytków mogących potencjalnie budzić większe zainteresowanie.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków; - możliwość finansowania prac konserwatorskich finansowego remontowych obiektów zabytkowych ze środków pochodzących finansowego różnych źródeł: państwowe, samorządowe, środki UE; - szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów; - wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości; - wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne; - korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO), - zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd.; - tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych; - identyfikacja mieszkańców gminy z dobrami kultury poprzez działania informacyjne, promocyjne i turystyczne dające w konsekwencji poprawę ochrony zabytków; - zwiększenie ruchu turystycznego na terenie gminy w oparciu o istniejące dobra kultury; - utworzenie nowych miejsc pracy związanych z rozbudową infrastrukturalną okolic zabytków ale również rewitalizacja zabytków i ich otoczenia; - rewitalizacja istniejących zabytków oraz zieleni komponowanej; - promowanie historii gminy oraz dóbr leżących na jego terenie; - rozszerzenie działań edukacyjnych dotyczących ochrony zabytków, ich właściwego traktowania i zagospodarowania; - wpisanie do rejestru zabytków własnych, oraz zachęcanie do tej czynności właścicieli innych zabytków poprzez informowanie o korzyściach płynących z wpisu; - położenie szczególnego nacisku na najbardziej atrakcyjne zabytki gminy; - koordynacja działań dotyczących ochrony zabytków z systemem ochrony środowiska przyrodniczego; 	<ul style="list-style-type: none"> - dewaloryzacja zabytków spowodowana niewłaściwymi lub nieumiejętnymi przebudowami zabytków poczynionymi bez uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; - dewaloryzacja i w konsekwencji destrukcji niewłaściwie pielęgnowanej zieleni komponowanej w szczególności parków podworskich oraz parków należących do zespołów pałacowych; - niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych; - niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych; - zagrożenia wynikające z możliwości zniszczenia stanowisk archeologicznych przez tzw. „poszukiwaczy skarbów” z uwagi na dużą ilość stanowisk archeologicznych występujących na terenie gminy; - niewłaściwie lub niedostateczne wykorzystanie walorów turystycznych zabytków leżących na terenie gminy; - niska świadomość w tematyce ochrony zabytków wśród mieszkańców gminy; brak zainteresowania i wiedzy dotyczącej miejscowej historii; - brak utożsamienia się mieszkańców z historią i kulturą regionu; - brak właściwej ochrony zabytków zapewnianej przez gminę z uwagi na niedostateczne środki przeznaczone w rzeczowej materii; - niedostateczna ilość środków finansowych przeznaczonych na renowację, rewitalizację i ochronę zabytków znajdujących się na terenie gminy.

- możliwość pozyskiwania środków finansowych na renowację obiektów zabytkowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.	
---	--

7. Założenia programowe gminnego programu opieki nad zabytkami

Założeniem opracowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015-2018” jest poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez określenie działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, organizacyjnych

i finansowych kierowanych na elementy dziedzictwa kulturowego oraz upowszechnienie w świadomości społeczeństwa gminy potrzeb i zasady ochrony środowiska kulturowego.

CEL 1: Ochrona zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	
Zadania	Działania
Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Miasta i Gminy z pozostałymi dokumentami strategicznymi oraz polityką przestrzenną Gminy. Integrowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz walorów przyrodniczych w miejscowym planach zagospodarowania przestrzennego	- aktualizacja poszczególnych dokumentów, - w przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego.
CEL 2: Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	
Zadania	Działania
Zapobieganie degradacji obiektów zabytkowych	Remonty bieżące, konserwacje i renowacje. Adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji.
CEL 3: Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.	
Zadania	Działania
Porządkowanie terenów wokół obiektów zabytkowych	Prace porządkowe, Oczyszczanie parków stanowiących część zespołów pałacowo-parkowych z wiatrolomów i usuniętych drzew, Likwidacja samosiewów i chwastów
CEL 4. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.	
Zadania	Działania
Wspieranie inicjatyw sprzyjających pozyskiwaniu środków finansowych na opiekę nad zabytkami Działania edukacyjne wśród mieszkańców gminy	- działania informacyjne, - działania promujące opiekę nad zabytkami. Informowanie mieszkańców gminy o atrakcjach kulturowo – turystycznych poprzez ukazanie i prezentację szlaków turystycznych, miejsc wypoczynku, bazy noclegowej, obiektów zabytkowych i miejsc historycznych mających duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego na spotkaniach okolicznościowych i jubileuszowych oraz wydawanych przez gminę gazetek promujących itp.

CEL 5. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.	
Zadania	Działania
Współpraca z właścicielami zabytków	- spotkanie organizacyjne - działania informacyjne
CEL 6. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	
Zadania	Działania
Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych	Informowanie właścicieli o możliwościach dofinansowania

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania opisane w „Gminnym programie opieki nad zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015- 2018” powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez

te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Zadanie zaplanowane w niniejszym programie będą realizowane przy pomocy instrumentów:

1) prawnych:

- uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków;
- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków;
- wykonywanie decyzji administracyjnych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- umieszczanie ustawowo określonych znaków informacyjnych.

2) finansowych:

- udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach;
- pozyskiwanie środków zewnętrznych w postaci korzystania z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich;
- subwencje;
- nagrody;
- ulgi finansowe.

3) społecznych:

- edukacja za wprowadzenie zagadnień ochrony zabytków i historii regionu do programów nauczania szkół;
- promocja – za pomocą konkursów, imprez etc.;

4) kontrolnych:

- ewaluacja prac i nadzór nad stanem zachowania zabytków;
- monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków;
- inwentaryzację i weryfikację zabytków widniejących w rejestrze i ewidencji zabytków;

5) koordynacyjnych:

- wykonywanie postanowień wojewódzkiego, powiatowego programu ochrony zabytków oraz innych dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym;

- współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- współpraca z Kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Na mocy art. 87 ust 1 i ust 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny program opieki nad zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata burmistrz sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Miejskiej.

Ocenę sporządzi zespół koordynujący realizację zadań.

Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym m.in. poziom:

- wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- wartość finansową wykonywanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach;
- liczba obiektów poddanych tym pracom;
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych;
- liczba imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.;
- liczba osób zatrudnionych w agroturystyce i dziedzinach związanych z ochroną zabytków;
- ilość zabytków oznakowany znakiem błękitnej tarczy.

Przedmiotowa ocena posłuży do ewentualnego zweryfikowania założeń niniejszego programu oraz wprowadzenia zmian zgodnych z oczekiwaniami potrzebami oraz możliwościami finansowymi.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Program będzie finansowany właściwego funduszy właścicieli prywatnych, ze środków pochodzących właściwego budżetu gminy, państwa, funduszy zewnętrznych właściwego innych. Gmina będzie w miarę posiadanych środków budżetowych przyznawała dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie właściwego roboty budowlane prowadzone przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków na realizację zadań mających na celu poprawienie stanu obiektów zabytkowych będących w posiadaniu gminy.

10.1. Finansowanie ze środków krajowych

Właściciele zabytków wpisany do rejestru zabytków mogą składać wnioski o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych. Dotacje udzielane są przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, środki pochodzą z „Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego”. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisany do rejestru lub 100% jeśli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych. Warunki udzielenia dotacji określone są w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisany do rejestru zabytków (Dz. U. z 2014r. poz. 399).

Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania.

10.2. Finansowanie ze środków wojewódzkich

Dofinansowanie prac konserwatorskich zabytków wpisanych do rejestru w województwie Kujawsko-Pomorskim regulują: uchwała Nr XXV/497/08 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego wysokość dnia 8 września 2008 r. w sprawie ustalenia zasad udzielenia dotacji

na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz uchwały

Nr XXVI/437/12 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustalenia zasad udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Zgodnie z treścią dokumentu celem dotacji jest ochrona krajobrazu kulturowego i dziedzictwa narodowego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli i zarządców zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej. Dotacje mogą być udzielone

na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Województwa Kujawsko-Pomorskiego, dostępnych publicznie, posiadających istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe i znajdujących się w złym stanie technicznym. Dokument zawiera zamknięty katalog prac na które można uzyskać dofinansowanie. O dofinansowanie może ubiegać się osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku.

Dotacji może udzielić również wojewódzki konserwator zabytków ze środków pochodzących z budżetu państwa w części której dysponentem jest wojewoda.

10.3. Finansowanie ze środków powiatowych

Dofinansowanie prac konserwatorskich zabytków wpisanych do rejestru na terenie powiatu włocławskiego regulują: uchwała Rady Powiatu nr XV/166/12 z 30 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków na obszarze Powiatu Włocławskiego oraz uchwała Rady Powiatu nr XXIII/243/13 z 17 czerwca 2013 r. o zmianie uchwały w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków na obszarze Powiatu Włocławskiego.

Celem dotacji jest ochrona krajobrazu kulturowego i dziedzictwa narodowego na terenie Powiatu Włocławskiego, wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli i zarządców zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej. Udziela się jej na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Powiatu Włocławskiego. Dotacja może być udzielona osobie fizycznej, osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego, albo stosunku zobowiązaniowego. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

10.4. Finansowanie ze środków Unii Europejskiej

Dofinansowanie opieki nad zabytkami może odbywać się także ze środków europejskich na prowadzenie polityki spójności gospodarczej i społecznej oraz na realizację Wspólnej Polityki Rolnej w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Środki finansowe Unii Europejskiej na zadania związane z ochroną i opieką zabytków przewidziane są w:

– Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach

Oś priorytetowa VI: ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego;

– Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w działaniu 6.8 podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich w poddziałaniu 6.8.1: Badania

i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego

i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej,

w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej;

Kujawsko-Pomorski Program Operacyjny na lata 2014-2020 w ramach Osi priorytetowej IV: Region przyjazny środowisku, Priorytecie inwestycyjnym 6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.